

Odborné vzdělávání v Litvě

Příloha je zpracována na základě publikací, které vydal Cedefop v druhé polovině roku 2013, kdy Litva předsedala EU. Schéma vzdělávacího systému je z mutace vydané v litevštině.

Lietuva

Rozloha: 65 300 km² (země 62 680 km², voda 2620 km²)

Počet obyvatel: 3,2 milionu

Významná data

- 16. února 1918 – získání samostatnosti
- 11. března 1990 – znovuzískání samostatnosti
- 29. března 2004 – vstup do NATO
- 1. května 2004 – vstup do Evropské unie

Struktura obyvatelstva

Začátkem roku 2012 byl počet obyvatel odhadován na 3 199 771, tzn. o 1,4 % nižší než začátkem roku 2011. Pokles je způsoben z 85 % negativní mezinárodní migrací a z 15 % přirozeným poklesem. Od roku 2001 do roku 2010 se počet obyvatel snížil o 178 700 v důsledku negativní migrace. V roce 2011 zůstala mezinárodní migrace negativní, protože počet emigrantů překročil počet imigrantů o 38 200 lidí. Téměř polovinu emigrantů tvoří mladí lidé ve věku 20–29 let. To negativně ovlivňuje složení pracovních sil a hospodářský růst.

Litevci tvoří 83,7 % obyvatelstva, Poláci 6,6 %, Rusové 5,3 % a jiné národnosti 4,4 %. Celkově populace stárne.

Míra vzdělanosti obyvatelstva je dosti vysoká, 93 % lidí ve věku 25–64 let absolvovalo alespoň středoškolské vzdělávání a 34 % má terciární vzdělání.

Vzdělávací systém

V roce 2010 schválila vláda národní rámec kvalifikací (*Lietuvos kvalifikacijų sandara* – LTQF), který má osm úrovní a pokrývá všechny oblasti vzdělávání. Bylo zahájeno přiřazování LTQF k Evropskému rámci kvalifikací (EQF).

Povinné vzdělávání do 16 let věku je stanoveno ústavou z roku 1992. Je ukončeno absolvováním základní školy (ISCED 2), kdy žáci dostanou vysvědčení (*pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas*). Dále si volí střední všeobecné nebo odborné vzdělávání na úrovni ISCED 3 vedoucí k maturitnímu vysvědčení, které umožňuje vstup na vysokou školu (*brandos atestatas*). Maturitní zkoušky (*brandos egzaminai*) může organizovat buď stát, nebo akreditované školy.

Ti, kdo neabsolvovali úspěšně základní školu, mohou vstoupit do programů odborného vzdělávání a přípravy (OVP) nebo do škol pro mládež na úrovni ISCED 2. Absolventi programů ukončených maturitou mohou pokračovat buď v postsekundárním odborném vzdělávání (ISCED 4) nebo ve studiu na vysoké škole (ISCED 5).

Odborné vzdělávání a příprava

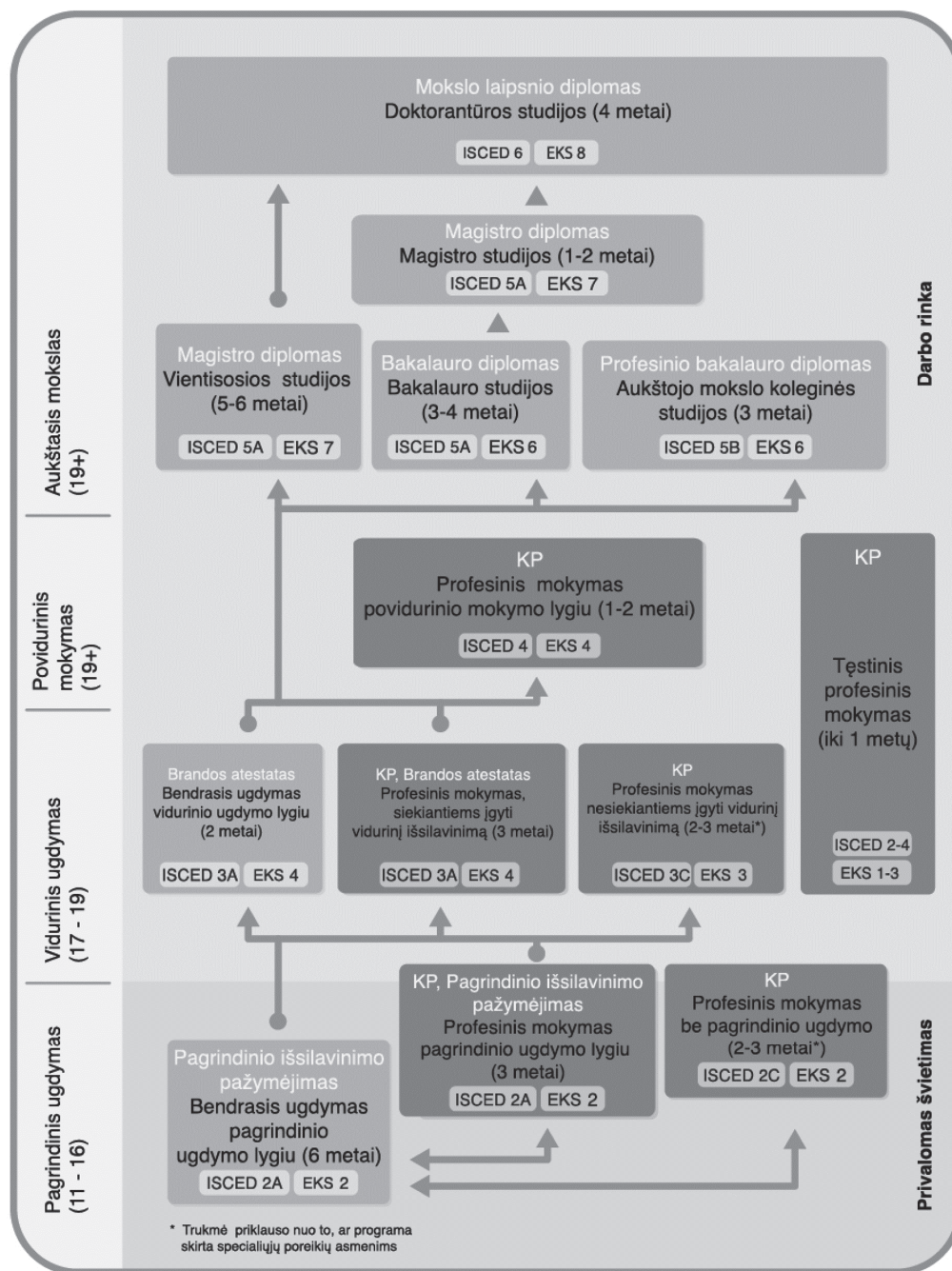
Dle zákona o odborném vzdělávání a přípravě (z roku 1997, pozměněného v roce 2007) zahrnuje systém OVP počáteční OVP, další OVP a profesní poradenství. Programy OVP jsou určeny žákům¹ různého věku a dosaženého vzdělání. V počátečním OVP mají žáci možnost získat první profesní kvalifikaci a ukončit všeobecné nižší nebo vyšší sekundární vzdělání.

Další OVP poskytuje lidem možnost zlepšit si dosaženou kvalifikaci, získat novou kvalifikaci nebo kompetence nutné k výkonu regulovaného povolání.

Kurikula OVP jsou od roku 2002 založena na kompetencích a mají jasně definované úkoly, které má profesní příprava splnit. Programy počátečního OVP vytvářejí poskytovatelé OVP ve spolupráci se zástupci zaměstnavatelů. Řídí se přitom standardy OVP a obecnými požadavky schválenými ministerstvem školství a vědy (*Švietimo ir mokslo ministerija* – ŠMM). Formální další OVP se řídí národními programy.

Většina počáteční OVP probíhá ve školách, praktická příprava a příprava v podnicích však tvoří větší část programu. Např. v počátečním OVP tvoří praxe 60 až 70 % z celkového času vyhrazeného pro vyučování odborných předmětů, z toho 8–15 týdnů v podniku či ve školních dílnách simulujících pracovní podmínky.

Schéma vzdělávacího systému v Litvě

Šaltinis: Cedefop ir ReferNet Lietuva

Doplněk zákona o OVP poskytuje právní základ pro učňovství. Pilotní projekt pro rozvoj učňovství financovaný ze státních prostředků a z evropského strukturálního fondu byl zahájen v roce 2013.

Sociální partneři se podílejí na utváření obsahu nových kvalifikací, kvalifikačních standardů a programů OVP. Posuzují, zda programy OVP odpovídají potřebám trhu práce, a organizují praktickou přípravu. Podílejí se též na organizaci a realizaci hodnocení kompetencí.

Úroveň programů OVP

V počátečním OVP jsou poskytovány tyto programy zařazené v registru studijních a výcvikových programů

a kvalifikací (*Studiju, mokymo programų ir kvalifikacijų registras*) na:

- úrovni nižšího sekundárního vzdělávání nevedoucího k osvědčení základního vzdělání;
- úrovni nižšího sekundárního vzdělávání vedoucího k osvědčení základního vzdělání;
- úrovni vyššího sekundárního vzdělávání pro žáky s ukončeným základním vzděláním nevedoucí k vyššímu sekundárnímu všeobecnému vzdělání;
- úrovni vyššího sekundárního vzdělávání vedoucí k vyššímu sekundárnímu všeobecnému vzdělání;
- úrovni postsekundárního vzdělávání pro žáky s ukončeným vyšším sekundárním vzděláním.

Formální programy počátečního odborného vzdělávání a přípravy

Programy	Úroveň ISCED	Průměrná délka v letech	Udělované certifikáty	Úroveň EQF	Další vzdělávací a kariérní příležitosti
Programy na nižší sekundární úrovni <i>Pagrindinio ugdymo lygmens programos</i>	2C	2-3	Certifikát profesní kvalifikace <i>Kvalifikacijos pažymėjimas</i>	2	Přístup na trh práce <i>Darbo rinka</i>
Programy na nižší sekundární úrovni <i>Pagrindinio ugdymo lygmens programos</i>	2A	3	Certifikát profesní kvalifikace, certifikát základní školy <i>Kvalifikacijos pažymėjimas, pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas</i>	2	Další vzdělávání v instituci OVP nebo ve všeobecně vzdělávací škole; přístup na trh práce <i>Tolesnis mokymasis profesinio mokymo įstaigoje arba bendrojo ugdymo mokykloje; darbo rinka</i>
Programy na vyšší sekundární úrovni <i>Vidurinio ugdymo lygmens programos</i>	3C	2-3	Certifikát profesní kvalifikace <i>Kvalifikacijos pažymėjimas</i>	3	Přístup na trh práce <i>Darbo rinka</i>
Programy na vyšší sekundární úrovni <i>Vidurinio ugdymo lygmens programos</i>	3A	3	Certifikát profesní kvalifikace, maturitní vysvědčení <i>Kvalifikacijos pažymėjimas, brandos atestatas</i>	4	Přístup do vysokoškolského vzdělávání i univerzitního; trh práce <i>Mokymasis pagal aukštojo mokslo universitetinių arba koleginių studijų programą; darbo rinka</i>
Programy na postsekundární úrovni <i>Povidurinio mokymo lygmens programos</i>	4	1-2	Certifikát profesní kvalifikace <i>Kvalifikacijos pažymėjimas</i>	4	Přístup do vysokoškolského vzdělávání i univerzitního; trh práce <i>Mokymasis pagal aukštojo mokslo universitetinių arba koleginių studijų programą; darbo rinka</i>

Žáci bez ukončeného nižšího nebo vyššího sekundárního všeobecného vzdělání ho mohou získat spolu s profesní kvalifikací. Programy OVP tak pomáhají přivést mladé lidi, kteří předčasně opustili školu, zpátky do vzdělávání. Po ukončení všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání mohou žáci z OVP pokračovat ve studiu na vysokých školách. V posledních letech se zlepšily podmínky přechodu úspěšných absolventů OVP do vysokoškolského vzdělávání.

Přijímání do programů počátečního OVP

Tyto programy jsou určeny pro žáky starší 14 let. Ti si mohou vybrat program a poskytovatele kdekoli v zemi. Všichni poskytovatelé OVP přijímají žáky do státem financovaných programů respektujících potřeby místního trhu práce a předkládají učební plán ke schválení ministerstvu školství a vědy. O celkovém plánu přijímání žáků se diskutuje v radě OVP a potom ji schvaluje ministerstvo školství a vědy.

Účast v počátečním odborném vzdělávání a přípravě		2009	2010	2011
Programy na úrovni nižšího sekundárního vzdělávání	Celkový počet žáků (v tisících)	6,90	6,30	4,20
	Podíl žáků ve srovnání s žáky ve všeobecném vzdělávání v %	2,87	2,78	1,94
Programy na úrovni vyššího sekundárního vzdělávání	Celkový počet žáků (v tisících)	31,40	30,80	28,20
	Podíl žáků ve srovnání s žáky ve všeobecném vzdělávání v %	27,70	28,40	28,70
Programy v postsekundárním vzdělávání	Celkový počet studentů (v tisících)	11,10	13,70	14,20

Je třeba poznamenat, že popularita programů OVP se zvyšuje jen pomalu. V důsledku klesající míry porodnosti a emigrace se v letech 2009–2011 snížil počet žáků ve všeobecném vzdělávání o 11 % a studentů ve vysokoškolském vzdělávání o 15 %. Ve stejné době se počet žáků v OVP nijak podstatně nezměnil.

Většina žáků v OVP se vzdělává v programech na úrovni ISCED 3A, které jsou spojeny se všeobecným vzděláváním, čímž absolventi získají profesní kvalifikaci na 4. úrovni EQF a složí maturitní zkoušku z vyššího sekundárního vzdělávání umožňující vstup na vysokou školu. Nejméně populární jsou programy na úrovni

ISCED 3 nabízející jen profesní kvalifikaci na 3. úrovni EQF. Ročně se v těchto programech vzdělává kolem 500 až 600 žáků. Popularita postsekundárních neterciárních programů (ISCED 4) vedoucích na 4. úroveň EQF se zvyšuje, zvláště mezi dospělými, kteří vstupují do OVP se zkušenostmi ze vzdělávání nebo práce.

Učitelé, učitelé odborných předmětů a instruktoři

V počátečním OVP jsou dva druhy učitelů: učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů (*bendrojo ugdymo dalyku mokytojai*) a odborní učitelé (*profesijos mokytojai*).

Vyučující v počátečním OVP

Školní rok	Učitelé celkem	z toho odborní učitelé	
		celkem	%
2009/10	3882	2116	54,5
2010/11	3962	2194	55,4
2011/12	3897	2120	54,4

Profesní poradenství

Podle zákona o profesním poradenství (*Profesinio orientavimo vykdyimo tvarkos aprašas* z roku 2012) poskytují poradenské služby (kariérní poradenství, orientaci a informace) svým žákům všeobecně vzdělávací školy a instituce OVP. Obce odpovídají za organizaci a koordinaci poradenských služeb na obecní úrovni.

Celostátní profesní poradenství koordinuje Litevské středisko neformálního vzdělávání studentů (*Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras*). Středisko odpovídá za metodickou pomoc a poradenství pro školy a je zapojeno do školení pracovníků v kariérním poradenství. Zajišťuje dostupnost moderních poradenských nástrojů a účastní se celostátního monitorování poradenských služeb.

Litevské středisko neformálního vzdělávání studentů spolu se Střediskem informačních technologií ve vzdělávání (*Švietimo informacinių technologijų centras – ITC*)² odpovídá za poskytování kvalitních informací o vzdělávacích možnostech a plánování kariéry na hlavním litevském webovém serveru o vzdělávacích příležitostech: Otevřeném informačním, poradenském a orientačním systému (*Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema – AIKOS*)³. AIKOS poskytuje informace žákům, studentům, zaměstnancům i poradenskému personálu. Informuje o vzdělávacích programech, poskytovatelích vzdělávání, kvalifikacích, povoláních, přijímacích poža-

давчих, klasifikacích, statistikách vzdělávání a zaměstnanosti apod. Další školské instituce (pedagogické a psychologické služby, vzdělávací agentury atd.) se zapojují do poskytování poradenských služeb v rozsahu odpovídajícím jejich funkci a potřebám žáků.

Nadace pro podporu výměn ve vzdělávání (*Švietimo mainų paramos fondas*)⁴, založená v roce 2007) spravuje projekty *Euroguidance*, rozšiřuje informace o příkladech dobré praxe v Litvě a v dalších evropských zemích, o nových metodách, vytváří různé poradenské nástroje a organizuje školicí semináře pro poradce.

Podle zákona o podpoře zaměstnanosti (*Užimtumo remimo įstatymą* z roku 2009) mají místní služby zaměstnanosti za úkol kromě zprostředkovávání pracovních míst také poskytovat informace o profesích a poradenské služby pro lidi, kteří hledají práci.

Zvyšování atraktivitu OVP

Žáci mají možnost získat všeobecně sekundární vzdělání spolu s profesními kvalifikacemi. Od roku 2000 jsou programy všeobecného vzdělávání zařazeny do rozvrhu ve školách poskytujících počáteční OVP.

Odborné předměty a moduly OVP jsou zařazovány do kurikula všeobecně vzdělávacích škol. V 11. a 12. ročníku si žáci mohou vybrat z těchto oborů: textil a oděvnictví; užité umění, řemesla a design; turismus a stravování; stavebnictví a zpracování dřeva; podnikání, management a maloobchod; strojírenství a opravárenství. Moduly OVP jsou žákům, kteří pokračují ve studiu v OVP, započítány.

Od roku 2010 může být odborný předmět součástí maturitní zkoušky ve všeobecném vzdělávání.

Směrnice pro přijímání na odborné vysoké školy obsahuje ustanovení přidávající body absolventům OVP, kteří na vyšší sekundární úrovni studovali výtečně ve stejném oboru či mají alespoň roční praxi. To jim zvýší šance na státem financované studium. AK

¹ Termín žák je zde použit v obecném smyslu místo označení učící se.

² <http://www.itc.smm.lt/>

³ <http://www.aikos/smm.lt>

⁴ <http://www.smpf.lt/>

Pramen: *Vocational education and training in Lithuania : short description. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2013. 42 s. ISBN 978-92-896-1355-2*
<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/21774.aspx>

Schéma vzdělávacího systému v Litvě (Eurydice) <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Lietuva:Ap%C5%BEvalga>

